

Fakultetsko vijeće
Filozofskoga fakulteta
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Lorenza Jägera 9
31 000 Osijek

Sanja Berberović
Armije RBiH 7
75 000 Tuzla
Bosna i Hercegovina

Sinopsis doktorskog rada

FIGURATIVNA KREATIVNOST U POLITIČKOM DISKURSU

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Polje: filologija

Grana: jezikoslovlje

UVOD

Može se ustvrditi da je politički diskurs već stoljećima privlačno područje proučavanja. To je polje jednako zanimljivo suvremenim lingvistima i drugim znanstvenicima u različitim disciplinama kako je bilo i filozofima poput Cicerona i Aristotela u antičko doba. Iako je pojmove *politički* i *politički diskurs* teško definirati te u mnogim slučajevima problemi te prirode potiču rasprave u znanstvenom svijetu, ono oko čega postoji konsenzus jest da je glavni cilj analize političkog diskursa utvrditi načine na koje se jezikom manipulira s ciljem ostvarivanja političkih ciljeva. Stoga je uloga jezika u politici već stoljećima jedna od glavnih i sveprisutnih tema u različitim studijama. Mnogi se lingvisti slažu (Chilton, van Dijk, Wodak, Semino) da je zbog bitnosti uloge jezika u politici većina političkog djelovanja, djelomično ili u cijelosti, lingvističko djelovanje.

Uzevši u obzir važnost uloge jezika kao retoričkog sredstva u politici, nije iznenađujuće da su mnoge lingvističke studije posvećene proučavanju političkog diskursa i njegovih lingvističkih aspekata. U posljednjim je desetljećima primjetan porast istraživanja kako diskursa općenito tako i političkog diskursa u okvirima kognitivne lingvistike, posebice u okvirima teorije konceptualne metafore, a također i u okvirima teorije konceptualne integracije. Smatra se da su te dvije teorije posebno uspješne u rasvjetljavanju kako se metafora i konceptualna integracija kao osnovni kognitivni mehanizmi koriste u svrhu promoviranja određene ideologije i izražavanja retorike u diskursu općenito, a posebno u političkom diskursu. Neki su od radova koji ovo uspješno pokazuju u političkom diskursu i diskursu općenito Lakoff (1992, 1996, 2001, 2003), Chilton i Lakoff (1996), Chilton i Ilyin (1993), Semino i Masci (1996), Sandikcioglu (2000), Semino (2008), i Musolff (2000, 2004, 2006) u okviru teorije konceptualne metafore, te Chilton (2005), Coulson i Pascual (2006), Coulson i Oakley (2006), Coulson (2006), Oakley i Coulson (2008) u okviru teorije konceptualne integracije.

TEORIJSKA PODLOGA

Teorijska su podloga za ovaj rad teorija konceptualne metafore i metonimije i teorija konceptualne integracije. Teorija konceptualne metafore i metonimije i teorija konceptualne integracije kognitivnolingvističke su teorije koje su u posljednjim desetljećima zauzele važno mjesto u lingvističkim istraživanjima koja se bave stvaranjem značenja te samim time i

rasvjetljavanjem složenosti ljudskog uma. Teorija konceptualne metafore i metonimije koju su začeli Lakoff i Johnson u klasičnom djelu *Metaphors We Live By* (1980), a čije su osnovne ideje kasnije razrađene u Lakoff (1987, 1993), Lakoff i Turner (1989), Lakoff i Johnson (1999), Kövecses (2002, 2005), smatra da ljudski konceptualni sustav ima metaforičku podlogu te da se konceptualne metafore i metonimije nalaze u osnovi ne samo jezika nego i ljudskog mišljenja i ponašanja. Lingvistička istraživanja provedena u okvirima teorije metafore i metonimije u posljednjim desetljećima nude dokaze da su metafora i metonimija kognitivni mehanizmi od najvećeg značaja za konceptualizaciju svijeta oko nas. Fauconnier i Turner osmislili su teoriju konceptualne integracije 1993. godine, a potom su glavne ideje te teorije razrađene u djelima Fauconniera i Turnera (1998, 2006, 2000, 2002), Turnera i Fauconniera (1995, 1999, 2003), Coulsona i Oakleya (2000), Gradya i sur. (1999). Smatra se da je konceptualna integracija osnovna mentalna operacija, utkana u svaki aspekt ljudskog života. Teorija konceptualne integracije razvila se u snažnu teoriju koja može objasniti različite lingvističke i nelingvističke fenomene. Iako se u kognitivnolingvističkoj literaturi često tvrdi da su te dvije teorije oprečne, postoje studije koje pokazuju kako te teorije posjeduju slične osobine, da su komplementarne i da mogu imati koristi jedna od druge.

SUVREMENE RELEVANTNE SPOZNAJE O TEMI

Kao što je već spomenuto, u posljednjim desetljećima provedeno je mnoštvo istraživanja figurativnog jezika u diskursu. Posebno je zamjetan broj radova napisanih u okvirima teorije konceptualne metafore, a koji istražuju metaforu u različitim tipovima diskursa, od obrazovnog preko znanstvenog do političkog. Također, i teme su i ciljevi tih radova raznoliki, od usporedbe metaforičkih izraza u različitim jezicima do istraživanja retoričkog potencijala metafora u različitim tipovima diskursa. Teorija konceptualne integracije, koja je prvenstveno začeta kao teorija o diskursu, a naknadno je proširila istraživanja i na druge lingvističke i nelingvističke fenomene, primijenjena je u mnoštvu radova s glavnom temom istraživanja diskursa. Ti sei radovi bave različitim aspektima, od istraživanja konceptualne integracije u književnim djelima gdje je konceptualna integracija ključna u stvaranju kreativnosti do retorike i ideologije u različitim vrstama persuazivnog diskursa.

Međutim, u mnoštvu takvih studija, vrlo se malo govori o figurativnoj kreativnosti, njezinom retoričkom potencijalu kao i njezinom doprinosu glede povezanosti teksta. Figurativna kreativnost (*figurative creativity*) termin je koji koristi Kövecses (2005) da bi opisao kreativnost koja se javlja kroz tri osnovna kognitivna mehanizma, metaforu, metonimiju i konceptualnu integraciju. Figurativna kreativnost u političkom diskursu nije sustavno proučavana. U nekim radovima prepoznaje se prisutnost kreativnih primjera, ali se figurativna kreativnost ne proučava niti detaljnije analizira. Može se tvrditi da se u posljednje vrijeme jedino Kövecses (2005, 2009a, 2009b) i Semino (2008) ozbiljnije bave proučavanjem čimbenika koji utječu na pojavljivanje kreativnih metafora i metaforičkih izraza u diskursu općenito. Stoga se može tvrditi da je u obilju literature koja se bavi proučavanjem kognitivnih mehanizama, naročito metafore, u diskursu i političkom diskursu vrlo malo rečeno o kreativnoj uporabi metafora i konceptualne integracije, posebno o tome kakvu retoričku poruku ima takva uporaba jezika i na koji način figurativna kreativnost može doprinijeti povezanosti teksta. Također, rijetko se spominje u kojoj se mjeri kombiniranjem tih dviju teorija može objasniti figurativna kreativnost u diskursu.

UŽE PODRUČJE RADA

U radu će se kombiniranjem vodećih teorija stvaranja značenja u kognitivnoj lingvistici, konceptualne metafore i metonimije i teorije konceptualne integracije, istražiti figurativni jezik u

političkom diskursu. Specifično, rad će se baviti figurativnom kreativnošću odnosno kreativnim jezičnim izričajima koji su nastali kao proizvod konceptualne metafore i konceptualne integracije. Smatra se da te dvije teorije mogu u cijelosti objasniti nastajanje značenja kreativnog figurativnog jezika u političkom diskursu. Također, razmatrat će se na koji način figurativna kreativnost utječe na povezanost teksta, odnosno uloga tih kognitivnih mehanizama u povezivanju pojedinačnih tekstova kao i više tekstova. Nadalje, istraživanje će tih fenomena u diskursu biti upotpunjeno proučavanjem retoričke poruke koju uporaba takvog jezika prenosi.

CILJEVI I SVRHA ISTRAŽIVANJA I OČEKIVANI ZNANSTVENI DOPRINOS

Cilj je rada istražiti figurativnu kreativnost kao proizvod osnovnih kognitivnih mehanizama, prvenstveno metafore i konceptualne integracije u političkom diskursu. Pretpostavka je da teorija konceptualne metafore i metonimije u kombinaciji s teorijom konceptualne integracije može ponuditi cjelovitu sliku o načinu stvaranja značenja kreativnog figurativnog jezika. Preliminarno istraživanje pokazuje da je kreativna uporaba figurativnog jezika odnosno metafora i konceptualne integracije, vrlo raširena u političkom diskursu. Međutim, postavlja se pitanje koja je funkcija takvog jezika u toj vrsti diskursa. Tako će rad istraživati utjecaj figurativne kreativnosti na povezanost teksta i to povezanost unutar pojedinačnih tekstova i povezanost između više tekstova. Nadalje, rad će se baviti i retoričkom uporabom figurativne kreativnosti u političkom diskursu. Pretpostavka je da se odgovori na ova pitanja također mogu dobiti primjenom teorije konceptualne metafore i metonimije i teorije konceptualne integracije. Također, smatra se da će ovo istraživanje pomoći da se jasnije utvrdi međusobni odnos teorije konceptualne integracije i teorije konceptualne metafore te da će se rasvijetliti narav preslikavanja u teoriji konceptualne metafore i konceptualne integracije.

Očekuje se potvrda pretpostavke da te dvije teorije mogu objasniti stvaranje značenja kreativne uporabe jezika u političkom diskursu, odnosno figurativne kreativnosti, kao i njegove uporabe u retoričke svrhe. Također, očekuje se i potvrda pretpostavke da figurativna kreativnost u određenoj mjeri povezuje tekst na razinama pojedinačnog teksta i više tekstova .

METODOLOŠKI POSTUPCI

Izvršit će se analiza odabranih prikupljenih primjera figurativne kreativnosti preuzetih iz medija engleskog govornog područja, većinom američkih, i političkih govora američkih političara, a koji su vezani za aktualnu američku politiku. U procesu analize koristit će se sljedeće metode: metoda analize i sinteze, metoda indukcije i dedukcije, komparativna metoda i empirijska metoda.

STRUKTURA RADA

Uvodni dio rada predstaviti će temu i ciljeve disertacije te dati pregled poglavlja. Drugi dio daje pregled osnovnih postulata teorije konceptualne metafore i metonimije te konceptualne integracije. Također, u teorijskom dijelu rada bit će dan pregled teorija diskursa, političkog diskursa te proučavanje konceptualnih metafora i konceptualne integracije u diskursu, s posebnim osvrtom na politički diskurs. Također, obratit će se pozornost i na dosadašnja istraživanja figurativne kreativnosti u diskursu. Treći dio rada predstavlja analizu prikupljenih primjera primjenom teorije konceptualne metafore i metonimije i teorije konceptualne integracije. U zaključnom dijelu predstaviti će se dobiveni rezultati. Rad će biti pisan na engleskom jeziku.

TEMELJNA LITERATURA

- Coulson, S., Pascual, E. (2006). For the sake of argument: Mourning the unborn and reviving the dead through conceptual blending. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 4: 153-181.
- Coulson, S., Oakley, T. (2000). Blending basics. *Cognitive Linguistics* 11.3-4: 175-196.
- Coulson, S., Oakley, T. (2006). Purple persuasion: Conceptual blending and deliberative rhetoric. Luchenbroers, J., ur. *Cognitive Linguistics Investigations: Across languages, fields and philosophical boundaries*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 47-65.
- Coulson, S. (2006). Conceptual blending in thought, rhetoric, and ideology. G. Kristiansen, M. Achard, R. Dirven, Ruiz de Mendoza, ur. *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives*. Berlin/New York Mouton de Gruyter, 187-210.
- Dirven, R., Pörings R., ur. (2003). *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Fauconnier, Gilles, Mark Turner (2000). Compression and global insight. *Cognitive Linguistics* 11. 3-4: 283-304.
- Fauconnier, Gilles, Mark Turner (2002). *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York: Basic Books.
- Grady, Joseph, Todd Oakley, Seana Coulson (1999). Conceptual blending and metaphor. R.W.Jr Gibbs, G.J. Steen, ur. *Metaphor in Cognitive Linguistics*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 101-124.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in Culture. Universality and Variation*. New York: Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (forthcoming). Metaphorical creativity in discourse. Izlaganje na međunarodnom skupu *Cognitive Linguistics between Universality and Variation*, Dubrovnik, Croatia, 30. septembra –1. oktobra 2008.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago - London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live by*. Chicago - London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1999). *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Lakoff, G., Turner, M. (1989). *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Semino, E. (2008). *Metaphor in Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zinken, J., Musolff, A., ur. (2009). *Metaphor and Discourse*. New York: Palgrave Macmillan.

mentor

prof.dr.sc. Mario Brdar

M. Brdar

pristupnik

mr.sc. Sanja Berberović

S. Berberović

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON

JAVNA USTANOVA UNIVERZITET U TUZLI
UNIVERSITAS STUDIORUM TUZLAENSIS

FILOZOFSKI FAKULTET U TUZLI

DIPLOMA

O NAUČNOM STEPENU MAGISTRA

SANJA Ismeta BERBEROVIĆ

PROFESOR ENGLESKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI

ROĐENA 14. 09. 1978. GODINE U TUZLI, BOSNA I HERCEGOVINA, ZAVRŠILA JE POSTDIPLOMSKI STUDIJ NA FILOZOFSKOM FAKULTETU UNIVERZITETA U TUZLI, ODSJEK ENGLESKI JEZIK I KNJIŽEVNOST I DANA 03. 04. 2007. GODINE USPJEŠNO ODBRANILA MAGISTARSKI RAD POD NAZIVOM "KONSTRUKCIJA METAFORIČKOG I METONIMIJSKOG ZNAČENJA VLASTITIH IMENA U ENGLESKOM JEZIKU (CONSTRUCTION OF METAPHORIC AND METONYMIC MEANING OF PERSONAL NAMES IN ENGLISH)" I TIME ISPUNILA SVE PROPISANE USLOVE ZA STICANJE NAUČNOG STEPENA

MAGISTRA
HUMANISTIČKIH NAUKA IZ PODRUČJA LINGVISTIKE

TE JOJ SE NA OSNOVU TOGA IZDAJE OVA DIPLOMA OVJERENA
POTPISIMA REKTORA UNIVERZITETA I DEKANA FAKULTETA,
TE PEČATOM UNIVERZITETA.

U Tuzli, 15. 10. 2007. godine

Broj: 05/5-I-EJ

DEKAN
A. Kozar

Dr. sc. Azem Kozar, vanredni profesor

REKTOR
D. Tufekčić

Dr. sc. Džemo Tufekčić, redovni profesor